

עָשׂוֹר זְמַנִּין סִלְקָא לְמַדְהָ. (פאר) דְּמַאָה אַמָּה. כָּל מְדָה וּמְדָה אַתְקְרִי עוֹלָם. וְאַנּוּן י"ו שַׁעוּר וּמְדָה. וְ שֶׁקֶל י' מְדָה דִּילִיָּה. וְשַׁעוּרָא דְּמְדָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת אַרְבֵּי וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רַחֲב. וְאַנּוּן לְקַבֵּל שַׁעוּרָא דְּכָל רְקִיעַ דְּמַהֲלַף חֲמֵשׁ מְאוֹת אֲוֵרְפִיָּה וְחֲמֵשׁ מְאוֹת פּוּתְיָיָה. וְאַנּוּן ה"ה. הָרִי לָף שַׁעוּר קוּמָה בְּאַתְוּוֹן יְהו"ה. דָּאֵת ו' אִיהוּ רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם. חֲמֵשׁ רְקִיעֵין דִּילִיָּה ה' אֵלִין אַתְקְרִיאַו ה' שְׁמַיִם ה' חֲמֵשׁ רְקִיעֵין דְּכִלְיָן בְּשְׁמַיִם. חֲמֵשׁ עֲלֵאִין שְׁמַיִ הַשְּׁמַיִם. וְאַנּוּן ה"ה חֲמֵשׁ בְּחֲמֵשׁ. ו' רְקִיעַ שְׁתִּיתָאָה לּוֹן. י' שְׁבִיעָאָה לּוֹן י' שְׁבַעָה בְּשְׁבַעָה וְסִלְקִין י"ד. וְהָכִי אַנּוּן אַרְעֵין שְׁבַעָה עַל גְּבִי שְׁבַעָה כַּגְּלָדִי בְּצֵלִים. וְכִלְהוּ רְמִיזוֹן בְּתַרְיִן עֵינִינִין.

שֶׁל מְאָה אַמָּה. כָּל מְדָה וּמְדָה נִקְרְאָת עוֹלָם, וְי"ו הֵם שַׁעוּר וּמְדָה. ו' שֶׁקֶל, י' מְדָה שְׁלָה. וְשַׁעוּר הַמְדָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת אַרְבֵּי וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רַחֲב. וְהֵם כְּנִגְדַּ שַׁעוּר שֶׁל כָּל רְקִיעַ שְׁמַהֲלַף חֲמֵשׁ מְאוֹת אַרְבֵּי וְחֲמֵשׁ מְאוֹת רַחֲב, וְהֵם ה"ה. הָרִי לָף שַׁעוּר קוּמָה בְּאוֹתִיּוֹת יְהו"ה. שְׁאוֹת ו' הוּא רְקִיעַ הַשְּׁמַיִם. חֲמֵשׁ רְקִיעֵים שְׁלוֹ ה' אֵלָה נִקְרְאוּ ה' שְׁמַיִם. ה' חֲמֵשׁ רְקִיעֵים שְׁפִלוּלִים בְּשְׁמַיִם, חֲמֵשׁ עֲלִיּוֹנִים שְׁמַי הַשְּׁמַיִם. וְהֵם ה"ה חֲמֵשׁ עִם חֲמֵשׁ. ו' רְקִיעַ שְׁשֵׁי לָהֶם. י' שְׁבִיעֵי לָהֶם. י' שְׁבַעָה בְּשְׁבַעָה וְעוֹלָים י"ד. וְכֵן הֵם הָאֲרָצוֹת שְׁבַעָה עַל גְּבִי שְׁבַעָה כְּמוֹ גְּלָדִי בְּצֵלִים, וְכִלְהֵם רְמוּזִים בְּשְׁתֵּי עֵינַיִם.

י' אַתְקְרִי עוֹלָם קָטָן. ו' עוֹלָם אַרְיָה, וְכָל מָאן דְּבַעֵי לְמַשְׁאֵל שְׁאֵלְתִין לְגַבֵּי עוֹלָם אַרְיָה צְרִיף לְאַרְכָּא בִּיָּה. וְכָל מָאן דְּשְׁאִיל בְּעוֹלָם קָצֵר צְרִיף לְקַצָּרָא. וְעַל דָּא אוּקְמוּהָ בְּמִקּוּם שְׁאֲמַרוּ לְקַצֵּר אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְהָאֲרִיף.

י' נִקְרָא עוֹלָם קָטָן, ו' עוֹלָם אַרְיָה. וְכָל מִי שְׁרוּצָה לְשֵׁאל שְׁאֵלוֹת לְעוֹלָם אַרְיָה, צְרִיף לְהָאֲרִיף בּוֹ. וְכָל מִי שְׁשׁוֹאֵל בְּעוֹלָם קָצֵר, צְרִיף לְקַצֵּר. וְעַל זֶה בְּאֵרוֹ, בְּמִקּוּם שְׁאֲמַרוּ לְקַצֵּר - אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְהָאֲרִיף.

לְקַצֵּר בְּצִלוֹתִין (במדבר יב) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בְּנִקְוֹדָה דִּי'. לְהָאֲרִיף (מסכתרא דאות ו'). וְלָהּ תִּנְפֹל (דברים ט) (באת פ' וכולא פ"ו). וְאַתְנַפֵּל לְפָנֵי יְיָ כְּרַאשׁוֹנָה אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה כֹּלָא (תד). מ"ם י' נִקְוֹדָה בְּאֲמַצַּע אַתְעֵבִיד מִי"ם מִסְטָרָא דְּחֶסֶד צְרִיף לְאַרְכָּא בְּצִלוֹתָא וּבְשִׁמְא קְדִישָׁא וְסִלִּיק יְהו"ה בְּרַבִּיעַ (וצרף) לְאַרְכָּא בְּתַנוּעָה דָּא דְּאִיהוּ רָזָא דְּתַקִּיעָה. לְקַצֵּר מִסְטָרָא דְּשְׁבָרִים. בִּינוּנִי, לָא בְּקַצִּירוֹ וְלָא בְּאֲרִיכוֹ. בְּתַרוּעָה דְּעַמּוּדָא דְּאֲמַצְעִיתָא דְּאִיהִי שְׁלִשְׁלֹת דְּתַרוּוִיָּהוּ שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. לְקַבִּיר רַבִּיעַ דְּסִלִּיק אִיהוּ חוֹלָם, שְׁבָרִים

לְקַצֵּר בְּתַפְלוּת - (במדבר יב) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בְּנִקְוֹדָה שֶׁל י' לְהָאֲרִיף (מצד של אות ו'). וְלָהּ תִּנְפֹל - (דברים ט) (באות פ', והכל פ"ו) וְאַתְנַפֵּל לְפָנֵי ה' כְּרַאשׁוֹנָה אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה. הַכֹּל [אחד]. מ"ם, י' נִקְוֹדָה בְּאֲמַצַּע נַעֲשִׂית מִי"ם מִצַּד הַחֶסֶד צְרִיף לְהָאֲרִיף בְּתַפְלָה וּבְשֵׁם הַקֹּדֶשׁ, וְעוֹלָה יְהו"ה בְּרַבִּיעַ [וצרף] לְהָאֲרִיף בְּתַנוּעָה זוֹ שְׁהוּא סוּד הַתַּקִּיעָה. לְקַצֵּר מִצַּד הַשְּׁבָרִים. בִּינוּנִי - לָא בְּקַצִּירוֹ וְלָא בְּאֲרִיכוֹת, בְּתַרוּעָה שֶׁל הַעַמּוּד הָאֲמַצְעִי שְׁהִיא שְׁלִשְׁלֹת, שְׁשִׁנְיָהֶם שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּנִגְדַּ רַבִּיעַ שְׁהוּא עוֹלָה חֲלָם. שְׁבָרִים כְּנִגְדַּ שְׁבָא. זֶה צְרִיף

להעלות קול, וזה צריך להוריד אותו. ולכן אותם שכרים בחשאי שכניה תחתונה, וקול לא ישמע, כמו שנאמר (שמואל א-א) וקולה לא ישמע. תרועה זו שלשלת אחוז בשניהם. ויש כמו הרקיע המאריך בו תבה, והיא נקודה חיריק כמו חלם. אין נקדה שאין פמותה בטעמים. סגול אל סגולתא. שבא אל זקף גדול. כלם תמצא להם נקדות אצל הטעמים למי שיודע סודות טמירים. פתח ואמר, זרקא מקף שופר הולך סגולתא. לפתח נקדת ימין ה' מלך. נקדת סגול שמאל ה' מלך. באמצע ה' ימלוך למטה. רבי אחא אמר, ה' מלך זה עולם עליון, ה' מלך זה תפארת, ה' ימלוך זה ארון הקב"ה.

השלמה מההשמטות (סימן מא)
 השלמה מההשמטות (סימן מא) שנינו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים, וכשישראל צדיקים - מתגבר, ואם לאו - מתחלש, והוא סובל כל העולם, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם, ואם חלש, לא יוכל להתקיים העולם: ע"כ.

השלמה מההשמטות (סימן ז)
 הצדיק אבד - כל זמן שלא יבא השפע אבד, ועליו נאמר (ישעיה יט) ונהר יחרב ויבש. ובעת הברכה - (תהלים ח) כי אתה תברך צדיק, ברכות לראש צדיק: ע"כ.

השלמה מההשמטות (סימן ח)
 למדנו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים, וכשיש צדיקים - מתגבר, ואם לאו - מתחלש, והוא סובל כל העולם, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם, ואם חלש, לא יוכל להתקיים העולם: ע"כ.

לקביל שבא. דא בעא לסלקא קלא ודא בעא לנחתא לה. ובגין דא אנון שכרים בחשאי שכנתא תתאה וקלא לא ישתמע כמה דאתא אמר, (שמואל א א) וקולה לא ישמע. תרועה דא שלשלת אחיד בתרווייהו. ואית פגוונא דרקיע המאריך ביה תיבה ואיהי נקודה חיריק פגוונא דחלם. לית נקודה דלית פגוונא דילה בטעמי. סגול לגבי סגולתא. שבא לגבי זקף גדול. פלהו תשפח לון נקודי לגבי טעמי למאן דידע רזין טמירין. פתח ואמר זרקא מקף שופר הולך סגולתא. (פתח נקודת ימין ו' מלך. נקודת סגול שמאל א' מלך. באמצעיתא ו' ימלוך לתתא. רבי אחא אמר ו' מלך דא עלמא עלאה. ו' מלך דא תפארת. ו' ימלוך דא ארון הקב"ה):

השלמה מההשמטות (סימן מא)
 תאנא עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים וכשישראל צדיקים מתגבר ואם לאו מתחלש והוא סובל כל העולם דכתיב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ואם חלש לא יוכל להתקיים העולם. (עד כאן מההשמטות)

השלמה מההשמטות (סימן ז)
 מדרש רות: הצדיק אבד כל זמן שלא יבא השפע אבד ועליו נאמר (ישעיה י"ט) ונהר יחרב ויבש ובעת הברכה נאמר (תהלים ח) כי אתה תברך צדיק ברכות לראש צדיק: (עד כאן מההשמטות)

השלמה מההשמטות (סימן ח)
 ספר הבהיר: תנא עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים וכשיש צדיקים מתגבר ואם לאו מתחלש והוא סובל כל העולם דכתיב (משלי י) וצדיק יסוד עולם ואם חלש לא יוכל להתקיים העולם: (עד כאן מההשמטות)

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (ר"ת תה"ו) הָא
 אוֹקְמוּהָ כָּל אֲתֵר דְּכָתִיב אֵלֶּה פָּסַל אֶת
 הַרְאִשׁוֹנִים וְאֵלֶּיךָ תּוֹלְדֵיךָ דִּתְהוּ דְאִתְרַמְיִזוּ
 בְּקִרְאָתָא תְּנִינָא וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְּהוּ. וְאֵלֶּיךָ אֲנֹן
 דְּאִתְמַר דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרָא עֲלֵמִין
 וּמְחַרִּיבֵן. וּבְגִין דָּא אֲרַעָא הָוָה תּוֹהָה וּבּוֹהָה.
 אֵיךְ בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵמִין לְחַרְבָּא
 לֹון. שְׁפִיר הָוָה דְּלֹא לְבָרִי לֹון. אֵלֹא וְדָאִי
 הָכָא אֵיכָּא רְזָא. מָאִי אִיהוּ וּמְחַרִּיבֵן. דְּקִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא לָא יִשְׁצִי עוֹבְדֵי יְדוּי. וְלֹא עוֹד
 אֵלֹא דָּא שְׁמִיָּא אִתְמַר בְּהוּ (ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם
 כְּעֵשֶׁן נִמְלְחוּ וְגו'. אִם כֵּן קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 עֵבִיד וּמְחִי.

אֵלֹא רְזָא דְמִלְהָ כְּדִין הוּא דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא בְּרָא עֲלֵמָא וּבְרִיָּה בְּאוֹרִיָּתָא
 כְּמָה דְאוֹקְמוּהָ בְּרִאשִׁית, דְּאִתְמַר בְּהָ (משלי ח)
 יֵי קִנְנִי רֵאשִׁית דְּרַפּוֹ. וּבְהֵאִי רֵאשִׁית בְּרָא יֵת
 שְׁמִיא וְיֵת אֲרַעָא וְאִיהִי סְמִיךְ לֹון בֵּיה. בְּגִין
 דְּבְרִית כְּתִיב בֵּיה בְּבִרְא'שִׁית. וְאִתְמַר בֵּיה
 (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'.
 וְאֵלֶּיךָ אֲנֹן דְּאִתְמַר בְּהוּן (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם
 שָׁמַיִם לִי וְגו'. וְאִיהִי אֲרֶץ הַחַיִּים כְּלִילָא
 מְשַׁבַּע אֲרַעִין דְּעֲלִיָּהוּ אִמַר דְּוֹד מְלִכָּא (תהלים
 קי) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יֵי בְּאֲרָצוֹת הַחַיִּים.

וּבְרָא שְׁמִיא וְאֲרַעָא (דף כה ע"א) בְּתַרְיָה עַל
 תַּה"ו, וְלִית תְּמִן יְסוֹדָא דְאִיהוּ בְּרִי"ת
 דְּסְמִיךְ לֹון. בְּגִין דָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעָא
 לְמִיתָן אוֹרִיָּתָא לְאוֹמִין דְּעֲלֵמָא עוֹבְדֵי
 כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת דְּאִיהוּ בְּרִית מִילָה מְמַשׁ,
 וְלֹא בְּעוּ לְקַבְּלָא לֵיה, וְאִשְׁתַּאֲרַת אֲרַעָא
 חֲרָבָה וַיִּבְשָׁה.

וְדָא אִיהוּ יְקוּוּ הַמִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל
 מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבְּשָׁה. יְקוּוּ הַמִּים

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
 (ר"ת תה"ו), הַרְי פְּרִשׁוּהָ, כָּל מְקוֹם
 שְׁכַתוֹב אֵלֶּה - פָּסַל אֶת
 הַרְאִשׁוֹנִים. וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת שֶׁל
 תְּהוּ שְׁנַרְמְזוּ בְּפִסּוּק הַשְּׁנִי
 וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְּהוּ, וְאֵלֶּה הֵם
 שְׁנַתְּבָאָר שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בּוֹרָא עוֹלְמוֹת וּמְחַרִּיבֵן. וְלִכְּן
 הָאָרֶץ הִיְתָה תּוֹהָה וּבּוֹהָה, אֵיךְ
 בּוֹרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלְמוֹת
 לְהַחְרִיבֵם? יִפָּה הִיָּה שְׁלֹא לְבָרָא
 אוֹתָם! אֵלֹא וְדָאִי כַּאֲן יֵשׁ סוּד.
 מַה זֶה וּמְחַרִּיבֵן? שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא לֹא יִשְׁמִיד אֶת מַעֲשֵׂי יְדוּי,
 וְלֹא עוֹד, אֵלֹא זֶה הַשָּׁמַיִם
 שְׁנַאֲמַר בְּהֵם (ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם
 כְּעֵשֶׁן נִמְלְחוּ וְגו'. אִם כֵּן,
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה
 וּמַכָּה!?

אֵלֹא סוּד הַדְּבָר, כִּי הוּא
 שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת
 הָעוֹלָם וּבְרָא אוֹתוֹ בְּתוֹרָה, כְּמוֹ
 שְׁבִאֲרוּהָ בְּרִאשִׁית, שְׁנַאֲמַר בְּהָ
 (משלי ח) ה' קִנְנִי רֵאשִׁית דְּרַכּוֹ.
 וּבְרִאשִׁית הַזֶּה בְּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם
 וְאֶת הָאָרֶץ, וְהוּא סְמִיךְ אוֹתָם בְּהָ,
 בְּגִלְלָ שְׁבְרִית כְּתוּבָה בּו
 בְּבִרְא'שִׁית, וְנַאֲמַר בְּהָ (ירמיה לג)
 אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'.
 וְאֵלֶּיךָ הֵם שְׁנַאֲמַר בְּהֵם (תהלים קטו)
 הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לֵה' וְגו'. וְאֵרֶץ
 הַחַיִּים הִיא כְּלוּלָה מְשַׁבַּע
 אֲרָצוֹת, שְׁעֲלִיָּהֶם אִמַר דְּוֹד הַמְּלִיךְ
 (שם קי) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאֲרָצוֹת
 הַחַיִּים.

וּבְרָא שָׁמַיִם וְאֲרֶץ אַחַר כִּי עַל
 תְּהוּ, וְאֵינן שְׁם יְסוֹד שֶׁהוּא בְּרִי"ת
 שְׁסוּמָךְ אוֹתָם, לִכְּן רְצָה הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְתַת תּוֹרָה לְאֲמוֹת
 הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עֲפוּ"ם, שֶׁהוּא
 בְּרִית מִילָה מְמַשׁ, וְלֹא רְצוּ
 לְקַבְּלָהּ, וּנְשַׁאֲרָה הָאָרֶץ חֲרָבָה
 וַיִּבְשָׁה.

וְהוּוּ יְקוּוּ הַמִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם

דא אורייתא. אל מקום אחד אלין ישראל. בגין דנשמתייהו תליין מההוא אתר דאתמר ביה ברוך פבוד יי ממקומו. פבוד יי שכינתא תתאה. ממקומו שכינתא עלאה. וכיון דאנון נשמתייהו מתמן, שריא עלייהו ודאי יהו"ה ואתמר בהון (דברים לב) כי חלק יי עמו. ודא איהו יקוו המים אל מקום אחד.

ואורייתא איהי ישובא דעלמא. ואומין דעלמא עובדי פוכבים ומזלות דלא קבילו לה אשתארו חרבין ויבשין. ודא איהו דקדשא בריך הוא ברא עלמין ומחריבין אלין דלא נטרי פקודי אורייתא, לא דישצי איהו עובדי כמה דחשבין בני נשא. ולמה ישצי לון לבנוי דאתמר בהון בהפראם בה' בראם. ואלין אנון דמתגירין מאומין דעלמא. בגינייהו נפלת ה' זעירא דאברהם באלף חמישאה דהוא ה'. דאיהו חרב ויבש. חרב בבית ראשון ויבש בבית שני.

ומשה בגין דבעא לאעלא גיורין תחות גדפוי דשכינתא וחסבי דהו מאלין דאתפריאו בה' ירב בהון את ה' דאברהם, גרמו ליה ירידה כמה דאת אמר, (שמות לב) לך רד כי שחת עמך. בגין דלא קבילו לאת ה' בדחילו דיו"ד וברחימו דה'. נחית איהי מדרגיה דאיהו ו'.

ואת ו' נחתת עמיה בגין דלא יתאביד בינייהו דעתיד איהו ברזא דגלגולא לאתערבא בינייהו בגלותא בין ערב רב דאנון נשמתייהו מסטרא דאלין דאתמר בהון (ישעיה נא) כי שמים פעשן נמלחו וגו'. ואלין אנון

אל מקום אחד ותראה היבשה. יקוו המים - זו התורה. אל מקום אחד - אלו ישראל, משום שנשמותיהם תלויות מאותו מקום שנאמר בו ברוך פבוד ה' ממקומו. פבוד ה' - שכינה תחתונה. ממקומו - שכינה עליונה. וכיון שאותם נשמותיהם משם, שורה עליהם בודאי יהו"ה, ונאמר בהם (דברים לב) כי חלק ה' עמו. וזהו יקוו המים אל מקום אחד.

והתורה היא ישוב העולם. ואמות העולם, שהם עובדי עכו"ם, שלא קבלו אותה, נשארו חרבים ויבשים, וזהו שהקדוש ברוך הוא בורא עולמות ומחריבן, אלה שלא שומרים מצוות התורה. לא שישמיד הוא מעשיו כמו שחושבים בני אדם. ולמה ישמיד אותם את בניו, שנאמר בהם בהפראם, בה' בראם? ואלה אותם שמתגירים מאמות העולם, בגללם נפלה ה' קטנה של אברהם באלף החמישי שהוא ה', שהוא חרב ויבש. חרב בבית ראשון, ויבש בבית שני. ומשה, משום שרצה להכניס גרים תחת כנפי השכינה, וחסב שהיו מאלה שנבראו בה' ונתן בהם אות ה' של אברהם, גרמו לו ירידה, כמו שנאמר (שמות לב) לך רד כי שחת עמך. משום שלא קבלו את האות ה' ביראה של יו"ד ובאהבה של ה', הוא ירד מדרגתו שהוא ו'.

ואות ו' ירדה עמו כדי שלא יאבד ביניהם, שעתידי הוא בסוד הגלגול להתערב ביניהם בגלות בין ערב רב, שהם נשמותיהם מצד אלה שנאמר בהם (ישעיה נא) כי שמים פעשן נמלחו וגו'. ואלה אותם שלא בקש נח רחמים עליהם, ונאמר בהם וימחו מן הארץ, בגלל שהיו מאלה שנאמר בהם (דברים כה) תמחה את זכר עמלק. ומשה לא נשמר מהם,